

LUKUVIHJE

JÜRGEN KOCKA:
Kapitalismin lyhyt historia.
Gaudeamus 2016. 174 s.

SAKARI LÄHDEMÄKI
Projektitutkija
PALKANSAAJIEN TUTKIMUSLAITOS
sakari.lahdemaki@labour.fi

KAPITALISMI - MONISYINEN KÄSITE

Kapitalismi -käsitteen käyttö on usein melko epämääräistä. Se assosioidaan usein esimerkiksi seuraavien termien kanssa: markkinatalous, vapaat markkinat, vapaat pääomamarkkinat, voittojen maksimointi, sääntelyn purku, talouskriisit, valtion alasajo, kasvavat tuloerot ja niin edelleen. Hiljattain suomennettu teos ”Kapitalismin lyhyt historia” pyrkii selventämään ja avaamaan kapitalismin käsitettä tarkastelemalla sen eri muotoja historian eri aikakausina.

Timo Soukola on suomentanut teoksen Jürgen Kockan alkuperäisteoksesta ”Geschichte des Kapitalismus”. Kocka on ansioitunut saksalainen sosiaalihistorian tutkija. Kirja on suhteellisen lyhyt ja nopealukuinen. Varsinaista tekstiä on noin 150 sivua. Kirja on jaettu neljään suunnilleen yhtä pitkään pääkappaleeseen ja lyhyeen loppupuheenvuorotyyliseen kappaleeseen. Kirjassa tarkastellaan mitä kapitalismi on ja miten kapitalismi on kehittynyt aikojen saatossa nykyiseen muotoonsa.

Kirjan ensimmäisessä luvussa käydään läpi kapitalismi -käsitteen käyttöä eri historian vaiheissa. Tämä tehdään

pääpiirteissään esittelemällä lyhyesti kahden tunnetun talousajattelijan, Marxin ja Weberin, sekä hieman vähemmän tunnetun talousajattelijan Schumpeterin näkemyksiä taloudesta ja kapitalismista. Lisäksi ensimmäisessä pääluvussa esitellään lyhyesti muutamien muidenkin talousajattelijoiden näkemyksiä. Luvun lopussa Kocka määrittelee esittämiensä talousajattelijoiden näkemysten pohjalta oman määritelmänsä kapitalismista. Kirjan muissa luvuissa tätä määritelmää vertailukohtana käyttäen Kocka tarkastelee eri aikakausina esiintyneitä kapitalismin erilaisia kehitysvaiheita.

Kapitalismin historiaa käydään teoksessa läpi erittelemällä mitkä kapitalismille tyypilliset piirteet ovat esiintyneet eri aikakausina tietyillä alueilla ja toisaalta mitkä piirteet erottavat eri aikakaudet ja alueet toisistaan. Tämä tarkastelu aloitetaan noin 700-luvulta, vaikka myös varhaisempia ajanjaksoja kuten antiikin Roomaa ja Kreikkaa sivutaan lyhyesti. Kirjan mielenkiintoa lisää tarkastelualueen ulottuminen muuallekin kuin Eurooppaan ja Yhdysvaltoihin. Kirjassa käsitelläänkin kapitalismin kehitysvaiheita myös muun muassa Kiinassa ja Lähi-idässä.

Kirjan lyhyden vuoksi aiheiden käsittely on ennemminkin pintapuolista esittelyä kuin yksityiskohtaista pohdintaa. Esitellyt näkemykset ja historian kuvaukset linkitetään kyllä viittauksien avulla aiempaan kirjallisuuteen. Kocka ei kuitenkaan lähde esimerkiksi tarkastelemaan joitakin esittelemiään näkemyksiä, joiden hän toteaa olevan kiistanalaisia, vaan hän tyytyy tällöin viittaamaan eroavaa näkemystä käsittelevään lähteeseen. Kokonaisuutena kirja näyttäytyykin aiheeseen liittyvää aiempaa kirjallisuutta kokoavana ja yleistajuistavana teoksena, joka onnistuu muodostamaan eheän ja uskottavan tarinan kapitalismin kehityskulusta ja kapitalismin eri vaiheista.

Samalla kirja tarjoaa myös kattavasti lähteitä lisätietoa janoaville.

Loppua lukuun ottamatta läpi koko kirjan vallitsee tietokirjalle sopiva objektiivinen ote, joka pyrkii esittämään asiat asioina ja tapahtuneen tapahtuneena. Kirjan loppupuolella muutamissa kohdissa kirjoittajan ote ikään kuin vähän lipsuu objektiivisuudesta. Tämä käy ilmi esimerkiksi seuraavista lainatuista lauseista: ”Investoimisen itsenäistymisen lähentelee jo itsetuhoista ylilyöntiä” ja ”uusliberalistinen myytti markkinoiden kyvystä ohjata itseään särkyi pirstaleiksi, sillä sen mursivat uusliberalistit itse”. Muutamia tämän tyyllisiä yksittäistapauksia lukuun ottamatta kirjan teksti on asiapainotteista ja etenee johdonmukaisesti ja ymmärrettävästi.

Kenelle kirjaa voisi sitten suositella? Se ei välttämättä tarjoa mitään järjestyttävää uutta tietoa tai näkemystä asiaan jo perehtyneelle ja historiaa tuntevalle lukijalle. Nopealukuisuutensa vuoksi kirja toiminee tällaisellekin lukijalle kapitalismin historiaa kertaavana teoksena, joka tarjoaa mahdollisesti lukijalle myös uuden näkökulman kapitalismin kehityksestä.

Ehkä parhaiten kirjaa voi suositella niille, jotka yhdistävät kapitalismin lähinnä 1800-luvun nopean teollistumisen jälkeiseen aikaan. Heille kirja tarjoaa selkeästi uutta ajateltavaa. Tämä siitä syystä, että kirjan keskeisenä teemana on esittää näkemys, jonka mukaan kapitalismi kehittyi nykyisen kaltaiseksi historian eri vaiheissa prosessimaisesti. Kirjassa kapitalismi jaetaankin jo ennen teollista vaihetta vallinneisiin kapitalismin muotoihin, joita Kockan mukaan ovat kauppiaskapitalismi, agraarikapitalismi ja finanssikapitalismi. Näistä esimerkiksi kauppiaskapitalismin esitetään vallinneen jo 600-luvulla arabien valtakunnassa ja Kiinassa viimeistään jo Sung-dynastian aikana (962–1279).